

connexions

Mestres i sistema educatiu a Catalunya: compromís i servei

vista prèvia >

Tenir a les mans el tresor d'un país. Això és el que el cos docent gestiona dia rere dia. L'escola catalana ha pogut tirar endavant pel compromís i determinació del professorat. Que avui l'escola catalana sigui un model d'èxit, malgrat totes les dificultats, els constants canvis legislatius i les millores necessàries, és el resultat de la determinació dels milers de docents que fan possible aquest èxit.

Blai Gasol

Inspector d'educació i membre de l'executiva de la sectorial d'educació d'Esquerra Republicana

@blai_gasol

Sempre he admirat l'opció que va prendre Finlàndia d'apostar per l'educació dels seus infants com la millor manera d'encarar el seu futur. Aquesta elecció els va dur a fer una acurada selecció i formació del professorat, que ha revaloritzat la professió docent i ha fet que el seu sistema educatiu sigui admirat arreu. A casa nostra les coses no han anat així i ha estat el personal docent el que ha anat obrint camí, per això penso que Catalunya té un gran deute amb el seu professorat. La feina que es fa a les nostres escoles i instituts, tant públics com concertats, és encomiable i desconeguda per una gran part de la ciutadania.

A l'escola i a l'institut, a més d'adquirir coneixements, els nostres infants i joves continuen el procés de socialització iniciat a la família. Aprenen a conviure amb els altres i assoleixen valors, actituds i pautes de conducta, que incideixen en el seu creixement personal. El procés de socialització i de creixement personal no és lineal ni uniforme. Cadascú ha de fer el seu propi camí mentre construeix el seu jo en contacte amb els altres. Les diferents fases d'aquest trajecte comporten sovint inestabilitat emo-

cional, no sempre fàcil de superar, on el professorat hi juga un paper important en la seva detecció, gestió i orientació. Hem de reconèixer als mestres i les mestres el seu compromís amb el país i la seva contribució a la construcció d'un sistema escolar genuí. Es podrien exposar molts exemples per il·lustrar aquesta afirmació, però em limitaré a recordar quatre fets ocorreguts en els darrers anys.

Començaré pel més recent. Durant els darrers deu anys, com a conseqüència de la crisi econòmica i del deficient finançament que pateix Catalunya, les retallades en els pressupostos d'ensenyament han estat quantioses, afectant, entre d'altres, les inversions en centres, la formació del professorat, les restriccions de personal i de serveis, i directament en el sou dels i les docents. Doncs bé, el professorat i els centres han sabut gestionar la situació de tal manera que l'impacte sobre l'alumnat ha estat mínim, com ho demostren les darreres avaluacions externes.

Segon exemple. A finals dels anys 1970 i començament dels 1980, milers de mestres van fer cursos

de reciclatge per normalitzar el seu coneixement de la llengua catalana. Havien fet els seus estudis en castellà perquè el català estava prohibit a l'escola durant la dictadura franquista. Aquests mestres van ser capaços d'impulsar, uns anys després, el programa d'immersió lingüística arreu del país i de convèncer la majoria de les famílies que els seus fills i filles iniciessin l'aprenentatge de la lectura i escriptura en català. Ho van fer de manera tranquil·la, parlada i pactada, seguint un mètode experimentat que al mateix temps assegurava l'aprenentatge del castellà a tot l'alumnat, com així ho han certificat les successives avaluacions. El mètode d'immersió lingüística ha facilitat a l'escola no haver de separar l'alumnat en funció de la seva llengua familiar, assegurant així la cohesió social i fent del català una llengua comuna per a tothom.

Tercer exemple. La immensa tasca de recuperació cultural que han fet l'escola i els mestres en els darrers 50 anys. Arreu de Catalunya s'han recuperat i traslladat a l'alumnat, de manera vivencial, el coneixement i l'estima pel nostre entorn natural, històric, geogràfic i social i també

Catalunya mai no ha tingut un sistema educatiu propi que doni resposta als interessos del nostre alumnat; sempre hem hagut d'adaptar-nos a la voluntat uniformadora de l'Estat espanyol

les nostres festes, danses, cançons i tradicions, oblidades i menystingudes durant la dictadura.

I darrer exemple. Catalunya ha viscut, des de finals dels anys 1990 i fins a la crisi econòmica, una allau de nens i nenes immigrades com poques vegades s'ha donat enlloc d'Europa. L'escola i el professorat han estat capaços d'afrontar aquest repte minimitzant el seu impacte. La creació de les aules d'acollida i la formació del professorat, que se n'havia de fer càrrec, han estat de gran ajuda. Tot i així, el repte és de tal magnitud, que per continuar mantenint la cohesió social caldrà seguir invertint en recursos i aportant solucions interdepartamentals coordinades amb els ajuntaments.

Els mestres catalans són, doncs, una de les columnes vertebrals de la nostra societat. Però si volem que ho continuïn sent, hem de discutir críticament l'estat del sistema educatiu a Catalunya, els seus objectius, les seves possibilitats d'innovació i el rol del professorat en aquesta. A aquestes qüestions hi dedico els propers apartats.

Centralisme i sistema educatiu a Catalunya

La meva admiració per la tasca del professorat s'ha forjat en més de 40 anys de treball en el món educatiu, 22 dels quals exercint d'inspector d'educació. He pogut comprovar, en infinitat d'ocasions, com les aportacions d'una gran part del professorat anaven molt més enllà de les seves estrictes obligacions. En el debat pedagògic sovint es parla del sistema educatiu català com un ens real. D'entrada hem de dir que Catalunya mai no ha tingut un sistema educatiu propi, és a dir, un sistema que doni resposta als interessos del nostre alumnat i a les necessitats de la societat catalana en cada moment històric. Sempre hem hagut d'adaptar-nos a la voluntat uniformadora de l'Estat espanyol.

En les primeres dècades del segle XIX, mentre gran part dels països europeus ja havien consolidat un sistema educatiu públic i universal, l'Estat fa els primers passos per regular l'educació i generalitzar l'ensenyament obligatori. S'insinua a la Constitució de 1812, i evoluciona en posteriors decrets i normes fins

a concretar-se en la *Llei d'Instrucció Pública* de 1857, coneguda com a Llei Moyano.

Des dels seus inicis l'Estat espanyol, seguint el model francès, concep l'educació i la formació del professorat de manera centralitzada i uniforme per a tot el territori. És interessant recordar que la primera escola de formació de mestres, l'escola normal, s'ubica a Madrid el 1838, seguint el model francès creat per Joseph Lakanal (1763-1845) el 1809, i la primera promoció està formada per dos mestres de cada una de les províncies, creades el 1833. Aquests mestres, un cop obtingut el títol, eren enviats a la seva província per crear una escola normal en cadascuna d'elles. Així a Lleida se'n crea una el 1841, a Tarragona el 1843, a Girona el 1844 i a Barcelona l'any 1845.¹

Val a dir que, a pesar de la rigidesa centralista i uniformadora de les normes, la debilitat de l'Estat per a imposar-les va fer que mestres i escoles tinguessin un ampli marge de maniobra. La Llei Moyano, que

¹ MONÉS, *La pedagogia catalana del segle XX*.

Estem tan acostumats al sistema funcional espanyol, que sovint costa d'entendre que no és l'únic model per regular la professió docent; és més: és un model minoritari a Europa

establia l'educació obligatòria per als infants de sis a nou anys, va fer recaure la despesa educativa en els ajuntaments, que van haver d'habilitar locals per a fer escoles i pagar el sou dels mestres. L'ensenyament secundari va recaure sobre les diputacions provincials. L'Estat només es feia càrrec de l'ensenyament universitari. Els nostres ajuntaments i diputacions, amb escassos recursos econòmics, sovint van cedir la gestió de l'educació a les ordres religioses. Això explicaria, en part, el gran nombre de centres religiosos del nostre país comparat amb els països de l'entorn.

La Llei Moyano va crear també, a imitació de França, els cossos de funcionaris docents i el cos d'inspecció educativa. Estem tan acostumats al sistema funcional espanyol, que sovint costa d'entendre que no és l'únic model per a regular la professió docent; és més: és un model minoritari a Europa. Caldrà, en el marc de la futura República Catalana i sense lesionar els drets de ningú, debatre'n els pros i contres per poder dissenyar el nostre propi model de selecció i formació del professorat.

L'alumnat com a objecte central del sistema educatiu

En el sistema educatiu escolar intervenen molts elements, però n'hi ha tres que són bàsics: el currículum, el professorat i l'alumnat. Abans de prendre cap decisió pedagògica i encara més si es tracta de normativa, s'ha de tenir present quin d'aquests tres elements es posa en el centre del debat.

Si prenem com a objecte central del debat educatiu el currículum, i es posa l'èmfasi en el que s'ha d'ensenyar i aprendre, fàcilment podem caure en decisions segregadores. Per exemple: per garantir que els alumnes «bons» puguin anar molt més enllà, separem els alumnes en grups homogenis, o separem nois i noies per evitar «distraccions», o enviem els alumnes rebels a centres especials, o fem escoles per a sords, o per a cada dificultat... Amb això no vull treure gens d'importància al currículum, al contrari. Què ensenyar i com ensenyar-ho és importantíssim en l'educació escolar, però no és l'element decisiu ni principal.

D'altra banda, si s'agafa el professorat com a objecte central del sistema educatiu, es corre el risc de caure en una dinàmica corporativista.

Només si es posa al centre del debat educatiu els interessos i els drets de l'alumnat, tal com ja va recollir en els seus punts el moviment pedagògic de l'Escola Nova, fa més de 100 anys, es podrà avançar cap a una escola inclusiva, entenent per escola inclusiva la definició del pedagog Josep M. Jarque (1935-2016), «escola inclusiva és aquella escola que és capaç d'adaptar-se a les necessitats dels seus alumnes i no al revés».²

Si realment volem una escola inclusiva de veritat i no només en el paper, cal prendre varies mesures amb certa urgència:

1. Diagnòstic precoç de tot l'alumnat que presenti dificultats d'aprenentatge i coordinació efectiva dels Equips d'Assessorament Pedagògic (EAP) i centres educatius amb els serveis de salut i serveis socials de base a cada municipi.

² JARQUE, «De què parlem? D'inclusió o d'escola inclusiva?»

El moviment de l'Escola Nova es basava en els principis de l'escola activa, en l'observació i l'experimentació, en la promoció d'un aprenentatge crític

2. Atenció primerenca dels infants prèviament diagnosticats des dels diferents serveis i atenció individualitzada a l'escola i als instituts. Això requereix disposar de professorat auxiliar, com ara tècnics d'educació infantil, tècnics d'integració social, mestres d'aules d'acollida, logopedes, mestres de suport... i disposar de dos mestres a l'aula quan les dificultats de l'alumnat ho requereixin.

3. Formació al professorat en tot el que implica l'escola inclusiva.

Anteriorment he dit que no tenim un sistema educatiu propi i és cert, però el que sí que tenim a Catalunya és una llarga tradició pedagògica que, tot i haver estat amagada, emergeix sovint en el debat educatiu i en el dia a dia de l'escola. Una tradició que ens proporciona fonaments sòlids de cara a bastir l'escola inclusiva. Fem-hi un cop d'ull, doncs.

La tradició pedagògica catalana

A finals del segle XIX, entre el 1889 i fins al 1939, es va produir a molts països d'Europa i als EUA, el moviment

conegut com Escola Nova, que va tenir un gran impacte en el nostre país.

La situació de l'educació escolar en aquesta època, a tot l'Estat, era deplorable. Josep González-Agapito (1946),³ afirma que al 1900 a l'Estat espanyol el 47% dels homes i el 69% de les dones eren analfabets i que a pesar que la Llei Moyano (1857) havia establert l'ensenyament obligatori, l'any 1904 el govern de torn va haver de publicar un decret en què es recorda als pares i mares que han de portar els seus fills a l'escola i als mestres que tenen l'obligació d'anar-hi.

Enmig d'aquest panorama hi va haver grups de mestres, motivats pel moviment de l'Escola Nova, que organitzaren trobades pedagògiques a diferents ciutats de Catalunya. A Barcelona rebran l'impuls de l'Ajuntament i la seva obra cultural a l'inici del segle XX i, posteriorment, a partir de 1914, l'impuls de la Mancomunitat. Es van becar i enviar mestres a formar-se i a conèixer l'obra de John Dewey (1859-1952) als EUA, la d'Ovide Decroly (1871-1932) a Brus-

sel·les, Celéstin Freinet (1896-1966) a França, Édouard Clapared (1873-1940) a l'escola de Ginebra. Fins i tot, Maria Montessori (1870-1952) va fer llargues estades a Barcelona donant a conèixer el seu mètode.

El moviment de l'Escola Nova es basava en els principis de l'escola activa, en l'observació i l'experimentació, en la promoció d'un aprenentatge crític, en la convivència entre nens i nenes, en inculcar hàbits d'higiene, d'educació física, de visites i sortides escolars i l'ensenyament es va començar a fer en català. Va ser un trencament radical amb l'escola tradicional centrada en mètodes repetitius i memorístics.

El moviment renovador va influir en pedagogs de tota la gamma ideològica, des de gent més aviat conservadora com Joan Bardina (1877-1950), Joan Palau Vera (1875-1919) i Alexandre Galí (1886-1969), a gent més d'esquerra com Rosa Sensat (1873-1961), Artur Martorell (1894-1967), Joaquim Xirau (1895-1946), i molts d'altres, que van tenir una influència decisiva en l'escola de la Segona República. També en postures més radicals com la de Francesc Ferrer i Guàrdia (1859-1909) amb

³ GONZÁLEZ AGAPITO, *Tradició i renovació pedagògica. 1898-1939*.

Hem d'agrair que pedagogs com Artur Martorell, Alexandre Galí i molts d'altres sabessin traspassar tot el bagatge de renovació pedagògica a noves generacions de mestres

la seva Escola Moderna i les posicions que va adoptar el Consell d'Escola Nova Unificada (CENU), durant el transcurs de la Guerra Civil espanyola.⁴

La dictadura franquista va acabar amb tota la reforma pedagògica, tot prohibint el català i obligant a fer l'escola en castellà, separant els nens i les nenes, i imposant la ideologia conservadora feixista coneguda com a «*nacional-catolicismo*». Es calcula que dels mestres de la República, un 10% van morir a la guerra o van agafar el camí de l'exili i una tercera part dels que van quedar van ser depurats de les seves funcions o deportats. L'escola pública en la postguerra, coneguda popularment com «l'escola nacional», es va omplir de professorat addicte al règim i de militars habilitats per a fer de mestres.⁵

Una vegada més, el país i el seu professorat es van sobreposar, i amb el pas dels anys noves fornades de mestres van agafar el relleu. Hem d'agrair que pedagogs com Artur

Martorell, Alexandre Galí i molts d'altres sabessin traspassar tot el bagatge de renovació pedagògica a noves generacions de mestres. Es van crear institucions com l'Associació de Mestres Rosa Sensat 1965, amb la pedagoga Marta Mata (1926-2006), els Moviments de Renovació Pedagògica i les escoles d'estiu, que han exercit una gran influència en la formació contínua del professorat.⁶

L'impacte dels informes de l'UNESCO

És evident, doncs, que el nostre país té una tradició pedagògica innovadora. Els informes publicats per la UNESCO han tingut així mateix un fort impacte en el món educatiu dels darrers 40 anys, tot influint en la concreció de polítiques educatives i en la pràctica docent, també a Catalunya. Concretament, l'informe «Aprendre a ser: El món de l'educació avui i demà» (1973), també anomenat *Informe Faure*, va introduir dues idees clau de gran repercussió: la societat que aprèn i l'educació al llarg de la vida.⁷

D'altra banda l'informe «*Educació: Hi ha un tresor amagat a dins*» (1996), també conegut com a *Informe Jacques Delors*, ha tingut la virtut de reeditar el debat educatiu a nivell mundial, posant sobre la taula una nova manera de veure l'educació i l'actuació del professorat. Estableix els quatre pilars bàsics de l'educació: «Aprendre a conèixer» que evoluciona cap a l'aprendre a aprendre; «aprendre a fer» que donarà lloc al concepte de competència; «aprendre a viure junts», que posa en evidència la virtut de la confrontació a través del diàleg i de l'aportació d'arguments com a factors de canvi; i «aprendre a ser», que indica que l'educació ha de contribuir al desenvolupament integral de l'individu obert a la relació amb l'altre. L'informe situa també com a factors de qualitat educativa la formació inicial del professorat, la formació contínua, la selecció del professorat, el projecte educatiu de centre i l'autonomia de centre.⁸

La darrera publicació de la UNESCO «Repensar l'educació», amb el sug-

4 MONÉS, *La pedagogia catalana del segle XX*; GONZÁLEZ AGAPITO, *Tradicció i renovació pedagògica. 1898- 1939*.

5 MONÉS, *La pedagogia catalana del segle XX*; PORTELL, MARQUÉS, *Els Mestres de la República*.

6 SANMARTI, *Avaluar per aprendre*.

7 FAURÉ (et al.), *Learning to be*.

8 DELORS, «Educació: hi ha un tresor amagat a dins».

La LOMCE, que actualment està en vigor, és una llei molt conservadora, centralista i extremadament detallista, amb un currículum impropï del nostre temps

geridor subtítol de *L'educació un bé comú*, és tota una declaració d'intencions que aprofundeix les aportacions de l'*Informe Delors*. Insisteix en una visió holística de l'educació, basada en el treball transversal per competències, perquè les competències milloren la capacitat d'utilitzar el coneixement. Afirmar que desenvolupar competències comunicatives, de pensament crític, de judici independent, de resolució de problemes, són la clau per a desenvolupar actituds transformadores de la societat i contribuir a un futur sostenible per a tothom.⁹

De nou, el fre del centralisme

Actualment, en moltes escoles i instituts es posen en pràctica experiències per millorar metodologies d'ensenyament, sobre els fonaments apuntats pels informes UNESCO i per la pròpia tradició de renovació pedagògica a Catalunya. Només cal posar com a exemple la crida que va fer, el curs 2017-2018, la Fundació Jaume Bofill amb el pedagog Eduard Vallory (1971), per agrupar i coordinar escoles

innovadores sota el suggeridor nom d'Escola Nova XXI. En pocs dies des del llançament d'aquesta crida van respondre més de 500 centres educatius.

Però per desgràcia per a aquests impulsos innovadors en el camp educatiu, el marc normatiu espanyol dels darrers 50 anys ha condicionat el dia a dia de les nostres escoles i instituts. La *Llei General d'Educació* de 1970, feta dins la dictadura franquista per un govern anomenat «tecnòcrata», vinculat a l'Opus Dei, és la llei que va abolir definitivament la llei Moyano, tot establint un tronc únic i obligatori, l'EGB de sis a catorze anys, un batxillerat i una regulació de la FP en dues etapes. Val a dir que va ser una llei que va posar ordre al caòtic sistema anterior, però va seguir sent centralista i uniformadora.

Des de la Transició ençà hi ha hagut quatre lleis educatives en moments de govern socialista i dues durant els mandats del Partit Popular. De les lleis del PP, la primera el 2002 sota el govern de José María Aznar (1953), anomenada *Ley de Calidad Educativa*, no es va arribar a aplicar mai, entre altres raons perquè la Consellera d'Educació Marta Cid (1960), es va

negar a emprar-la a Catalunya. La segona d'aquestes lleis del PP va ser la *Ley Orgánica de Mejora de la Calidad Educativa* (LOMCE), del 2013, sota la presidència de Mariano Rajoy, i que actualment està en vigor. És una llei molt conservadora, centralista i extremadament detallista, amb un currículum impropï del nostre temps.

De les lleis impulsades per governs del PSOE, en destaca la *Ley Orgánica General del Sistema Educativo*, (LOGSE) del 1990, que té qüestions discutibles i problemàtiques, per exemple la debilitat del cicle de dotze a catorze anys, a secundària. Té com a trets destacats l'allargament de l'escolaritat obligatòria en un mateix tram per a tothom, dels sis fins als setze anys, amb un batxillerat de dos anys; així mateix, va modernitzar la FP i va reconèixer l'educació infantil com a etapa educativa. Però, el seu gran mèrit és que per primera vegada una llei de l'Estat va deixar, a les comunitats i als centres educatius, una àmplia autonomia per a adaptar el currículum i l'aprenentatge a les necessitats dels seus alumnes.

Acostumats durant tants anys a uns marcs reguladors tan rígids i unifor-

⁹ UNESCO. «Repensar l'educació. Vers un bé comú mundial».

El marc normatiu espanyol no dona més de si. En els darrers anys hem pogut comprovar que l'espai que podem esperar de l'Estat està comprès entre el que va de la LOMCE a la LOE

mistes, no es va saber pair els avançats de l'autonomia que facilitava la LOGSE. Els successius governs socialistes, davant de la pressió del món educatiu més conservador, van anar restringint en les lleis posteriors gran part de la seva flexibilitat, primer amb la *Ley Orgánica de la participación, la evaluación y el gobierno de los centros educativos* (LOPEGCE) aprovada al 1996, i després amb la *Ley Orgánica de Educación* del 2006.

La LOGSE va traslladar a la norma dos conceptes bàsics de la pedagogia moderna: la diversitat de l'alumnat i, per tant, l'atenció educativa a les característiques individuals de cada alumne, i el concepte d'avaluació formativa, en considerar l'avaluació no només com una certificació del nivell d'aprenentatge sinó com una part integrant del mateix. Posteriorment, el concepte ha evolucionat cap al terme d'avaluació formadora, en el que s'implica l'alumnat a prendre consciència del seu propi procés d'aprenentatge, com ha exposat la professora Neus Sanmartí (1943) en el seu llibre *Avaluar per aprendre*.¹⁰

A Catalunya, atès que no hem tingut mai un marc educatiu propi, disposem de la *Llei d'educació de Catalunya* (LEC) aprovada el 2008, primera i única llei aprovada pel nostre Parlament, i fruit del Pacte Nacional per a l'educació del 2006. Una llei vàlida en molts aspectes, però evidentment depenent en gran part del marc legislatiu espanyol, com no podia ser d'altra manera en el marc de l'Estat de les autonomies. La LEC no va incloure el disseny d'un currículum propi per a Catalunya, per tant en aquest i en altres aspectes, ens remet a la normativa espanyola concretada actualment per la LOMCE, una llei, com he dit abans, d'una altra època que ens encotilla qualsevol proposta innovadora.

El marc normatiu espanyol no dona més de si. En els darrers anys hem pogut comprovar que l'espai que podem esperar de l'Estat està comprès entre el que va de la LOMCE a la LOE. Evidentment ens movem millor amb la segona, però en qualsevol cas els dos marcs limiten el nostre desenvolupament. És per això que necessitem elaborar el nostre propi marc normatiu que faciliti la creació d'un sistema educatiu català, i que

doni sortida als interessos del nostre alumnat i a les necessitats de la societat catalana del segle XXI. Un sistema educatiu català que s'ha de construir a partir d'un gran pacte de la comunitat educativa, amb intervenció d'experts i que doni pas a l'aprovació d'una llei d'educació amb un gran suport parlamentari.

Un sistema, doncs, que ha de recollir la visió dels experts compilats en informes com els de la UNESCO, que ha d'establir uns principis pedagògics clars però amb un currículum comú mínim, perquè cada centre el pugui desenvolupar en funció del seu alumnat. Un sistema basat en l'autonomia de les escoles i instituts, amb equips de direcció i equips docents compromesos amb el projecte educatiu del seu centre.

El sistema educatiu del futur i el rol del professorat

La societat del primer terç del segle XXI és una societat canviant, i l'escola també ho és. Les tecnologies de la informació i la comunicació han modificat la manera d'ensenyar i també la manera d'aprendre. Avui té més sentit

10 SANMARTÍ, *Avaluar per aprendre*.

En la selecció de mestres, a més dels estudis i les pràctiques, s'hauria de valorar la competència comunicativa, l'empatia, l'habilitat per motivar l'alumnat i la capacitat de treballar en equip

que mai el que va preconitzar l'escola nova fa més de 100 anys. El mestre ha de deixar de ser el transmissor de coneixements i l'alumne el reproductor memorístic. Avui la funció primordial del professorat és el de facilitar l'aprenentatge a l'alumnat.

La formació del professorat ha de posar al seu abast els avenços de la neurociència per a poder conèixer cada vegada millor el funcionament del cervell humà i dels processos que intervenen en l'adquisició de nous coneixements, així com l'aportació de la teoria de les intel·ligències múltiples, imprescindible en la tasca tutorial i d'orientació. Les aportacions de l'educació emocional que ha posat sobre la taula, el que molts docents ja sabien, la importància que té en els processos de creixement personal i de socialització, ajudar a gestionar les emocions. És molt rellevant que el professorat sàpiga transmetre als nens i nenes l'estímul adequat, l'autoestima, la integració en el grup, el diàleg, la solidaritat, l'esforç personal i el treball cooperatiu en equip. Però, sobretot, el que ha de saber transmetre el professorat a l'alumnat és afecte, sense deixar de banda el rigor i la exigència en el treball.

Hem d'avançar cap a una escola que incorpori el pensament crític. Cal ensenyar a pensar; el professorat no ha de donar respostes, sinó que ha de saber formular bones preguntes i facilitar que l'alumnat trobi les respostes. Ha d'ensenyar a parlar, la qual cosa implica expressar amb precisió el pensament i saber escoltar per reformular-lo; ensenyar a llegir i a escriure durant tota l'escolaritat. Ha d'ensenyar a fer viure la música, la dansa i l'expressió. A potenciar la imaginació, la creativitat i el bon gust. A calcular, a mesurar i a raonar. A observar, a intuir, a comprovar i a deduir. A conèixer el propi cos. A fomentar l'esforç i la responsabilitat personal. A ser autònom i a treballar en equip. A afavorir l'autoestima i la solidaritat. A conviure amb els altres.

En funció del sistema escolar que es decideixi, s'ha de repensar la formació i la selecció del professorat. En la selecció de mestres, a més dels estudis i les pràctiques, s'hauria de valorar la competència comunicativa, l'empatia, l'habilitat per motivar l'alumnat i la capacitat de treballar en equip.

La formació del professorat ha d'estar vinculada a la innovació educativa. És

urgent un pacte amb la Universitat, perquè la formació inicial, a més de formar en coneixements i didàctiques, incorpori formació en metodologies que facilitin l'aprenentatge competencial, que afegixin els avenços en neurociència i en psicopedagogia. Caldrà incloure un llarg període de pràctiques avaluable en centres educatius, on podrien actuar com a professorat auxiliar.

La formació contínua ha de servir, com a mínim, per actualitzar al professorat, per solucionar les dificultats que els docents trobin a l'hora d'abordar el projecte educatiu del seu centre i, també, per corregir els dèficits del sistema detectats a partir de la seva avaluació.

Tenim moltes coses a consensuar i molta feina per fer, però també tenim un professorat extraordinari i sobretot un alumnat amb tot el futur al endavant. Com ens ha explicat tantes vegades, l'economista i historiador, Oriol Junqueras (1969), injustament empresonat, «l'element més valuós del nostre país és la seva gent». Toca fer, doncs, una aposta estratègica de futur. ■

■ Bibliografia

ANDRÉS, Iñaki (et al.). *L'Avaluació reflexiva a l'escola*. Barcelona: EUMO Editorial, 2003.

CANALS, M. Antònia (et al.). *La Renovació Pedagògica a Catalunya des de dins (1940- 1980)*. Barcelona. Edicions 62, 2001.

DELORS, Jacques. *L'informe Jacques Delors «Educató: Hi ha un tresor amagat a dins»*. Barcelona: Unesco, 1996.

FAURE, Edgar (et al.). «Learning to be» [en línia]. Disponible a: <www.unesco.org>.

GENERALITAT DE CATALUNYA. *L'Escola Nova Unificada*. Editat pel V Congrés de Formació. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1976.

GONZÁLEZ-AGÁPITO, Josep. *Tradicó i renovació pedagògica. 1898-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.

JARQUE, Josep M. «De què parlem, d'inclusió o d'escola inclusiva?». A *Dossier Graó*, núm. 1 Barcelona, 2016.

MARTINEZ RIBOT, Núria. *Revolució a les aules, Catalunya pionera en la nova educació del segle XXI*. Barcelona: Columna Edicions, 2017.

MONÉS, Jordi. *La pedagogia catalana del segle XX*. Barcelona: Pagès Editors, 2011.

PORTELL, Raimon; MARQUÈS, Salomó. *Els Mestres de la República*. Badalona: ARA Llibres, 2006.

SANMARTÍ, Neus. «Avaluar per aprendre». A *Guix*, juliol de 2008. Núm. 44.

TRILLA, Jaume, (et al.). *El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI*. Barcelona: Editorial GRAÓ, 2001.

UNESCO. «Repensar l'educació, l'educació un bé comú». 2015.